

וישלח

גליון 79 | תשפ"ב

פנינים מתורת רבינו הארי
רבי רב הבה
קוק שליט"א
עידה"ק טבריה ת"ד

פני
הפרשה

ויאמר אל עבדיו עבדו לפני ורוח תשימו בין עדר ובין עדר (לב,ז)

שליחת הדורון לעשיו מסמלת כנגד ד' גלויות/וכיצד השפיעה שליחה זו על הגלות האחרונה

וברש"י כתב וז"ל "עדר לפני חבירו, מלא עין, כדי להשביע עינו של אותו רשע, ולתווה על רבוי הדורון", ע"כ.

והנה מצינו בחז"ל דכל המו"מ כאן בין יעקב לעשיו היה כנגד ד' גלויות, וכדאי בבב"ט עה"פ (לב, ה), "ואחר עד עתה". וא"ת אם כן שקיימת המצות בוא והלחם עמי, ואחר עד עתה, כלומר אני צריך להתאחר עד שיעבור עתה, ע' של בבל ות' של מצרים, וה' אלפים, ויבא אלף הששי שהם ימות המשיח,

ואח"כ "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו". וכן אי' בבב"ט "ויאמר אל הראשון ואל השני ואל השלישי וכו'", שזה כנגד ד' גלויות.

ואולי אפשר לומר בדרך רמז דהא אי' בגמ' (סנהדרין צ"ז ע"א) עה"פ דקאי אלעת"ל "האמת תהא נעדרת", מאי ותהי האמת נעדרת אמרי דבי רב מלמד שנעשית עדרים עדרים והולכת לה". דכל זה נשתלשל מחמת שמץ דקות שבדקות, שהוצרך יעקב אבינו עמוד האמת, לשנות מן האמת, ולערוך את העדר עדרים עדרים, בכדי להשביע עינו של אותו רשע, מחמת זה נגרם שבגאולה האחרונה, האמת תהא נעשית עדרים עדרים. [א.ה. עד שמשפיע דבר זה ל"ע גם בתוך מחנה יראי ה', בדור האחרון, להיות האמת נעדרת, ונעשית עדרים עדרים, שכל המבדיל בין עדר למשנהו, הוא זוית יותר נרחבת של "חלק מהקהל בצד דרום, וד"ל, ה"י].

וינתן יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר (לב, כה)

ביאור מדוע לא חס יעקב על זמנו לטרוח להביא הכלים דהלא לכאורה זמן יקר מכסף/ביאור יסודי במלחמת יעקב עם שרו של עשיו וברש"י הביא לדברי הגמ' (חולין צ"א ע"א) "דרשו רבותינו ז"ל, ל'כדו' קרי ביה,

מלמד שחזר על פכין קטנים, ללמד שממונם של צדיקים חביב עליהם כדי שיתרחקו מן הגזל.

ולכא"ו יש לעיין הלא "זמן" הוא ג"כ כסף, [א.ה. כידוע מימרא זו דמטו משמיה דמרן הח"ח זיע"א], ומה טרח יעקב אבינו כ"כ, ולא חס כביכול על זמנו, בכדי להשיב את אותם פכים קטנים.

אלא הביאור הוא, דהנה כל ההיאבקות עם שרו של עשיו נשתלשה מחזירתו על אותם פכים קטנים, ועל כרחך דמעשה זה הינו חלק מהמלחמה בשרו של עשיו, דהלא אי' בגמ' (ע"ז ב' ע"א) דלעת"ל אל הקב"ה לאוה"ע במה עסקתם, אומרים לפניו רבש"ע, הרבה גשרים גשרנו, הרבה כרכים כבשנו, הרבה מלחמות עשינו, וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה.

וידועים דברי הזוהר (קע ע"א) עה"פ "ויגע בכף ירכו", וזהו תמכין דאורייתא, דהיינו שעשיו (רומי הבאה מאדום) מנסה להניח ידו על ה'תמכין דאורייתא, וע"ז מתעקש יעקב אבינו לחזור על אותם פכים קטנים, דהיינו אותה טענה שמושיב להם הקב"ה הכל לצורך עצמכם, ואין לכם שום חלק ונחלה ב'תמכין דאורייתא' וזכות כלשהיא בלימוד התורה, ואפי' לא בפכים קטנים.

עופת לנאמנים

פניני משא ומתן עם רבינו

מצוות צדקה ביותר מכדי צרכו של עני

יהודי אחד בעה"ב נכבד, ובעל בעמיו, שזכינו לקרבו תחת כנפי רבינו, הוצרך לישועה גדולה בביתו, וכמאמר חז"ל "ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים", פנה אל לשכת הגזית כדת מה לעשות, ואמר לו רבינו שיוסיף מעט בנתינת צדקה, והלה כאמור הינו בעל יכולת וכחוס לבבו, תיכף בצאתו מחדרו של רבינו נדר ואמר באם תהיה לי ישועה הרי שנודר אני סך: 10,000 דולר לצדקה.

ואכן בחסדי השי"ת כעבור תקופה קצרה מאוד הגיעה הישועה המתבקשת, ועתה חפץ לקיים את הנדר, ואכן באותו היום פנה אליו נצרך אחד (אשר פעה"ק טבריה אין זה דבר נדיר כי אם רובא דרובא) ואמר לו שזקוק למעות בשביל צרכי שבת, ואותו נצרך הוא מוגדר בלשון בנ"א כגומר את החודש, ולא סובל מנושים ושאר מרעין בישין, ולא זקוק להוצאות חריגות רפואה וכדו', אלא לקראת סוף החודש תקוע הוא ללא מעות בכיסו וזקוק הוא להם עכשיו בדחיפות להוצאות שבת, וחזרנו לחדרו של רבינו ושאלתינו בפנינו, האם מותר לאותו בעה"ב נכבד, לקיים נדרו ולהעניק את כל הסכום לאותו נצרך, דהרי להדיא אי' במתני' (סוף מס' המשך בעמוד הבא)

ויאמר יעקב ... עבדתם אתי להבאישני בישב הארץ (לד,ל)

מבואר מהו אותו משל לחבית צלולה שנעכרה/ כיצד תוקן למעשה אותו שם רע שכביכול יצא כעת על משפחת יעקב אבינו ברש"י מביא למדרש אגדה (תנחומא כאן) "צלולה היתה החבית ועכרתם אותה", וצריך לבאר משל זה של רש"י, מדוע הביא דווקא לדוגמא של חבית. ונראה לבאר דבחיבת ישנם את השמרים בתחתיתה, ואת היין או שמן הצלול מלמעלה, ודבר זה ברור ונגלה לעין שהצלול נמצא למעלה והעכור והפסולת שוכנת למטה, וע"ז בא יעקב אבינו בטרונא, שהלא ידוע וברור בכל העולם, ש"הקול קול יעקב", ו"הידים יד עשיו", דהיינו כששומעים איזו אלימות או שפיכות דמים, יודעים מיד לשייכה אל עשיו ואנשיו, דהלא יעקב אבינו הוא רק כוחו בפה בלימוד התורה.

וברש"י מביא לדברי המדרש "רבותינו דרשו ללמדנו בא שכולן שוין וכולן צדיקים שלא חטא ראובן", ועוד מביא ברש"י "אפי' בשעת הקלקלה קראו בכור".
ולכאורה צריך ביאור, חדא, מה השבח הגדול בזה שמדגישים שלא חטא, דלכאורה אין בזה שבח לומר ולשבח "פלוני לא חטא", וביותר מה החידוש וההדגשה שגם בשעת הקלקלה קראו בכור.
אלא הביאור הוא, דהנה אי' בגמ' (סוטה ז' ע"ב) דראובן הודה ולא בוש, "אלא ראובן למה ליה דאודי, והאמר רב ששת חציף עלי (בר ישראל) דמפריט חטאיה, כי היכי דלא ליחשדו אחוהי".
דהיינו שבאמת דרך חציפות היא להודות ולהתוודות בפרהסיא, אמנם ראובן שחשש שיחשדו את אחיו בזה, הודה, וא"כ זהו שבחו שהודה בחטאו מחמת זה, ואפי' בשעת הקלקלה נקרא 'בכור' שחס על שמם של אחיו הקטנים ממנו, וכמאמר העולם על ילד שנוטל ע"ע אחריות בבית, "הרי הוא הבכור של הבית".

ועתה, אחרי מעשה "שכם", "עכרתם אותי", דהיינו הפכתם סדרו של עולם לשייך אלי גם כן מעשי אלימות, ושפיכות דמים, והתיקון לזה הוא רק להתגבר בקול קול יעקב, ולהחזיר את המצב לקדמותו, וכמו שמוצאים אנו בפרשת ויחי (מח, כב), "ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי", וכי בחברו ובקשתו לקח והלא כבר נאמר (תהילים מד, ז) "כי לא בקשתי אבטח וחרבי לא תושיעני", אלא חרבי זו תפלה קשתי זו בקשה.
דהיינו שהמצב בא על תיקונו וחזר לקדמותו, וגם מעשה שכם שהיה "בחרבי ובקשתי", נהפך ל"צלותי ובעותי", דהיינו הקול קול יעקב.

יִלְךָ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב אֶת בְּלֵהָה פִּלְגֶשׁ אֲבִיו וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲזִיכֵהוּ בְּנֵי יַעֲקֹב שְׁנַיִם עָשָׂר (לח, כב)

מבאר מהי הגדלות לשבח אדם בזה שכביכול לא חטא/ וביותר החידוש לקראו בכור גם בשעת הקלקלה

דעת
חכמה ומוסר

הנהגתו הפלאית של רבינו במצוות צדקה

כבר הארכנו פעמים רבות על הנהגתו הפלאית של רבינו במצוות צדקה, שאין לה אח ורע, שמחלק כל מה שתח"י, ולא מותיר לגרמיה אפי' 'קבא דמוריקא', וכמו שסיפר לנו פעם גיסו הגאון רבי אליעזר רוט שליט"א ראש כולל 'נתיבות משפט', שבאחת מן השנים מטא ובא ערב חג הפסח, ורבינו והרבנית שתח"י חילקו סכומים עצומים, ומצרכים וכו', כל צרכי החג לנזקקים, ואילו בביתם לא נותר כי אם כמה מצות בעבור רבינו, יין לד' כוסות וכמה תפוז"א, ומעשה פלאי נורא נוראות למתבונן, שאותו זכינו לראות בעינינו, היה זה ביום שישי אחד ורבינו עמד לצאת לכיוון 'בארה של מרים', (הלא היא אכסנייתו המופלאה לזמנים בהם חפץ להתעמק בצילוטא דשמעתתא עד לזמן כניסת השבת ללא מפריעים), והשתרך תור של נזקקים שהמתין לרבינו שיצא מחדרו, ואכן רבינו חילק לכל אחד ואחד כדי צרכו, ונתנו על ליבנו אחד שהיה נראה כביכול לבוש באופן הממוצע, שקיבל מה שקיבל ופנה לדרכו תוך כדי שהוא לוחש (באופן שע"פ דרך הטבע כמובן שלא היה יכול רבינו לשמוע מפאת המרחק הרב) לעצמו 'אבל מה יהיה עם החשבון גז', מאה ושבעים ש"ח, לא עבר יותר מדקה, ומסמנים לו שרבינו קורא לו למקומו, ואנו גם נחפזנו לראות כדת מה רוצה רבינו ממנו, ורבינו לקח שטרות של מאה, חמישים, ועשרים, קיפלים והניח בידו ואמר לו בזה"ל זה בעבור תשלום חשבונות חשמל, גז, וכדו'.
ועוד פעם אחת שהינו בלשכת הגזית, ולפתע נכנס אדם אחד כנראה ממקורבי רבינו אף שלא הכרנוהו, ואמר לרבינו שהביא לו דורון והוא בקבוק יין גדול מאוד כשבתוכו יין ישן מאוד, ומחירו רב עד למאוד, רבינו הודה לו בכל לבו, ופלפל עמנו על הברכות ששייך לעשות ביין זה 'הטוב והמטיב' וכדו', (ועוד חזון למועד, לדין הלכתי נפלא זה), לא עברה דקה נוספת ואל החדר נכנס אדם אחר ושאל לתומו את רבינו אם יכול לקחת את היין, ורבינו נענה לאלתר ואמר בשמחה בודאי שתוכל לקחתו והעניק לו אותו לאלתר.
(וכבר הבאנו בעבר את המעשה עם הסט משניות מהדורת 'טלמן' שרבינו המתין לה זמן רב ולא מצאה, ואחד ממקורביו בחו"ל רכש אותה בעבורו, אמנם לא עבר כמה ימים ואחד ביקש את כל הסט מרבינו ואלתהר רבינו העניקו לו במתנה, 'בינה זאת').

לבקשת רבים וטובים: ובראשם אחיו חביבו של רבינו ה"ה הרה"ג רבי אברהם יצחק שליט"א מירושת"ו, הר"ר

יאיר כהן שיחי, הר"ר שמעון פליקוביץ שיחי מלייקוואוד יצ"ו ועוד. הרי שבעזה"ש"ת בקרוב נוסף מדור קבוע 'על תפילה'.

הגיליון נגדב לע"נ היקר באדם כמו"ר יהודה בן כמונה נדבית בתו החשובה גב' פישר שתחי'

שפה לנאמנים - המשך

פאה פ"ח מ"ח) דאם חסר לעני דינר, למאתיים זוז, יכול ליטול מן הצדקה אפי' אלף זוז.

ודן בזה רבינו, דהנה בפ"ג דשבועות (כ"ה ע"א) מבואר בגמ', דהנשבע לתת כסף לעני, לא חלה שבועתו, כיון דהוא מושבע ועומד מהר סיני לתת צדקה לעניים, ואין שבועה חלה על שבועה, ומשו"ה מבואר בגמ' דהא דתנן נשבע לתת מעות, מיירי בנשבע לתת לעשיר.

והרשב"א (שם, כתב), דבאופן דנשבע לתת לעני יותר מכדי צורכו, כן חלה השבועה, דהרי אנו מחויב לתת לו בכדי שיעשיר, ורק אם נשבע לתת כדי צרכו, דבזה מושבע ועומד הוא מהר סיני, לא חלה השבועה, ומשמע מדבריו דאפי' באין לו כדי צרכו עכשיו, אעפ"כ אין כאן מצוות צדקה, אם יתן לו יותר מכדי צרכו.

אמנם אמר רבינו דיש לחלק, בין קיום 'נדר' צדקה לבין גדר 'מושבע' ועומד מהר סיני על מצוות צדקה, דאפי' אם נימא שבגדר צדקה זה נכלל, ולכן יכול לקיים נדרו, בכל הסכום שתח"י לאותו אחד שהוא עכשיו עני, אבל אינו 'מושבע' על זה מהר סיני, משום שאין זה חיוב, כי אם כמצוות רשות, דחלה השבועה. (ועיין ברא"ש, יותר מזה דכל הדין שלא חלה השבועה, הוא רק בכדי השיגו, דביותר מיכולתו ליכא חיוב, דאין צריך לבזבז כל כספו, עבור מצוות צדקה, עיי"ש).

והוסיף רבינו ואמר דיש עוד לדון בזה מטעם אחר, דהיה מקום לומר דרמיא עליה חיוב לחלק הכסף לנצרכים רבים, כדי צרכם, ולא לתת יותר מכדי צרכם, מדין 'לא תקפוץ ידך', דהלא יש תח"י כספי צדקה,

ו'קיימי עניים', דהיינו שיש עניים בסביבתו, (וביסוד והגדר של 'קיימי עניים', הלא היא סוגיא בפנ"ע וגם זאת דנו קמיה רבינו בארוכה, ועוד חזון למועד, אבל בפשטות בכל עיר, שיושבים בה יהודים היראים לדבר ה' 'נצרכים', היא בגדר 'קיימי עניים') הרי שחייב לתת להם תיכף, וגם עובר עלה בכל תאחר מיד.

ובאמת לגבי 'בל תאחר', כבר נחלקו הראשונים (עיין בחינוך מצווה תקע"ה), אי במעשר עני עובר ג"כ בבל תאחר לאלתר, או שרק לאחר שעברו ג' רגלים, כדין כל נדרי הקדש ומעשרות, ובדעת הרמב"ם דייק רבינו, דדוקא צדקה עובר לאלתר, משא"כ במעשר עני עובר רק בשלש רגלים, וכן משמע בדברי התוס' ר"ה (ד' ע"א) ועוד ראשונים.

ולפי"ז אמר רבינו לחלק, בין מעשר עני לצדקה, ואפשר דרק במעשר עני, דע"ז ליכא איסור של 'לא תקפוץ', דהרי אינו עובר בלאו אם לא נתן לאלתר, לכן גם מותר לתת לעני יותר מכפי צרכו, היכא דליכא תח"י מאתים זוז, משא"כ בצדקה, שמחויב מדינא לתת לעני מיד, אסור לו לתת יותר מכדי צרכו, היכא דאיכא עוד נצרכים לפניו, שהרי מחויב הוא כעת לתת לעניים הנצרכים צדקה, ולכן פסק רבינו שיחלק לעניים רבים כדי צרכם.

(והוסיף רבינו דבר נורא, שהיכא דאיכא עניים, ויודע עליהם, ומבזבז ממונו על דברי הבל, ותעתועי עוה"ז, שאין לו אפי' לנפש שלו שום הנאה, שעובר גם על איסור לא תקפוץ ודו"ק).

הדפסת העלוך לע"נ רבני טבריא:

רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי חיים בן רבי יצחק סמאג'א זצ"ל
רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי יעקב חי בן רבי ברוך זריהן זצ"ל
מייסד ת"ת ביבאס, הצדיק החכם רבי רפאל ביבאס זצ"ל

